

แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล ประเทศไทย รายงานสถานการณ์สิทธิในเสรีภาพในการชุมนุม ประจำปี 2568

คำนำ

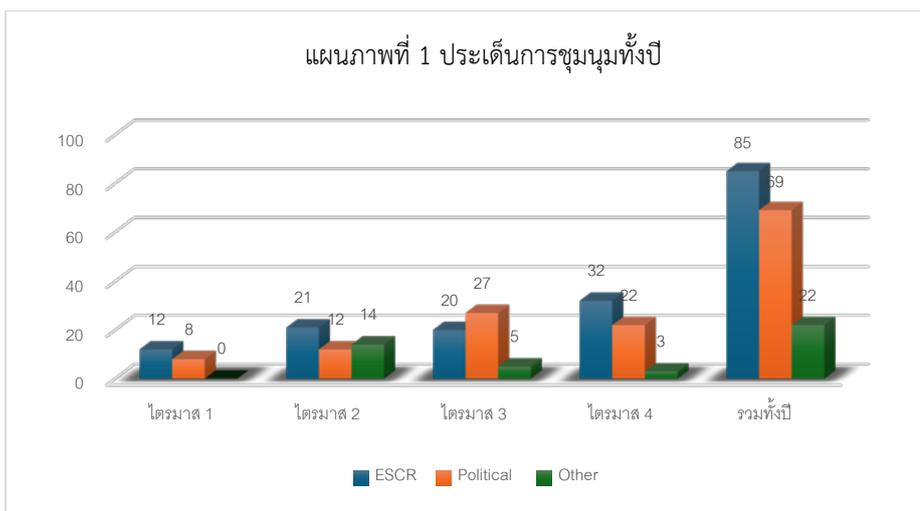
ตลอดปี 2568 ประเทศไทยยังคงต้องเผชิญกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบซึ่งเป็นสิทธิที่ได้รับ การคุ้มครองภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) มาตรา 21 รายงานฉบับนี้จึง จัดทำขึ้นเพื่อบันทึกสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริงจากการติดตามการชุมนุมในทุกภูมิภาคของประเทศ วิเคราะห์การบังคับใช้ กฎหมายโดยเจ้าหน้าที่รัฐ รวมถึงพิจารณาแนวโน้มที่ส่งผลกระทบต่อสิทธิของประชาชนในการชุมนุมโดยสงบ และเรียกร้องความเป็น ธรรมต่อปัญหาที่พวกเขาเผชิญ

ข้อมูลในรายงานประกอบด้วยเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตลอดช่วงเดือนมกราคมถึงวันที่ 31 ธันวาคมของปี 2568 ซึ่ง รายงานนี้มีได้มุ่งเพียงบันทึกเหตุการณ์เท่านั้น แต่ยังวิเคราะห์ถึงสาเหตุเชิงโครงสร้าง รูปแบบการจำกัดสิทธิ และผลกระทบ จากการปฏิบัติของรัฐต่อผู้ชุมนุม เพื่อนำไปสู่การผลักดันให้เกิดการคุ้มครองเสรีภาพในการชุมนุมอย่างแท้จริงในประเทศไทย

ภาพรวมสถานการณ์เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบ

ภาพรวมของสถานการณ์เสรีภาพในการชุมนุมในปี 2568 แสดงให้เห็นว่าประชาชนยังคงต้องพึ่งพาการชุมนุม สาธารณะในฐานะเครื่องมือหลักในการเรียกร้องสิทธิและความเป็นธรรม ปัญหาด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และความ มั่นคงล้วนผลักดันให้ผู้คนจำนวนมากต้องออกมาแสดงออกอย่างสันติ ทั้งในกรุงเทพมหานครและในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศ

จากข้อมูลช่วงไตรมาส 1-4 มีการชุมนุมไม่น้อยกว่า 176 การชุมนุม และหากนับรวมจำนวนวันปักหลักค้างคืน เท่ากับหนึ่งการชุมนุมจะพบว่ามีการชุมนุมมากกว่า 673 ครั้ง โดยมีการชุมนุมเกิดขึ้นทั่วทุกภูมิภาค ทั้งในพื้นที่เมืองใหญ่ พื้นที่ชนบท และบริเวณที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากนโยบายของรัฐ ในเชิงปริมาณ การชุมนุมมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยไตรมาสแรกมีการชุมนุม 20 การชุมนุม ไตรมาสที่สองเพิ่มขึ้นเป็น 47 การชุมนุม ไตรมาสที่สามเพิ่มเป็น 52 การชุมนุมและ ไตรมาสที่สี่ 57 การชุมนุม เมื่อพิจารณาในมิติของประเด็นที่มีการชุมนุมปักหลักค้างคืน พบว่ามีการชุมนุมปักหลักค้างคืนตั้งแต่ ไตรมาสแรกจนถึงไตรมาสสุดท้าย เช่นการชุมนุมของคณาจารย์เกษียณอายุ ซึ่งสะท้อนความยืดหยุ่นของปัญหาและความล่าช้าใน การตอบสนองของรัฐ กับ ปัญหาความเป็นธรรมทางสังคมที่ค้างคา การชุมนุมมีการกระจายตัวสูง โดยกรุงเทพมหานครยังเป็น พื้นที่หลักของการชุมนุมเชิงการเมือง ขณะที่จังหวัดต่าง ๆ โดยเฉพาะภาคอีสาน ภาคเหนือและภาคใต้ เป็นพื้นที่หลักของ การเคลื่อนไหวที่เกี่ยวข้องกับสิทธิที่ดิน ป่าไม้ และโครงการพัฒนา นอกจากนี้ ภาคใต้ยังพบการชุมนุมคัดค้านโครงการพัฒนา ขนาดใหญ่ที่มีผลกระทบต่อวิถีชีวิตของประชาชนในหลายจังหวัดแนวโน้มโดยรวมสะท้อนให้เห็นว่า การชุมนุมไม่ได้จำกัดอยู่ใน กลุ่มเคลื่อนไหวทางการเมืองเพียงอย่างเดียว แต่เป็นเครื่องมือสำคัญที่ผู้คนจำนวนมากใช้เพื่อต่อสู้กับความไม่เป็นธรรมเชิง โครงสร้างในสังคมไทย ไม่ว่าจะเป็นแรงงาน ผู้ได้รับผลกระทบจากโครงการพัฒนา ชุมชนที่ดิน หรือนักปกป้องสิทธิมนุษยชนใน ระดับชุมชน

จากแผนภาพที่ 1 ในจำนวนการชุมนุมทั้งหมดมีการชุมนุมในประเด็นใหญ่ๆอยู่สองประเด็นคือ 1.การชุมนุมด้านสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (ESCR) ซึ่งเป็นประเด็นที่มีการชุมนุมสูงสุดของปี รวมอย่างน้อย 85 การชุมนุม รองลงมาคือประเด็นทางการเมืองอย่างน้อย 69 การชุมนุม โดยเฉพาะที่ในช่วงครึ่งปีหลัง ประเด็นทางการเมืองกลับมามีน้ำหนักมากขึ้น ทั้งจากการผลักดันร่างกฎหมายนิรโทษกรรม คดีการเมือง การเรียกร้องสิทธิประกันตัว นอกจากนี้ยังมีประเด็นอื่นๆ อีกอย่างน้อย 22 การชุมนุม (ประเด็นความหลากหลายทางเพศ ประเด็นความขัดแย้งระหว่างไทย-กัมพูชา ประเด็นการเมืองในต่างประเทศ และประเด็นเรียกร้องสันติภาพ)

แม้ว่าส่วนใหญ่ของการชุมนุมจะเป็นการแสดงออกโดยสงบ แต่การบังคับใช้กฎหมายของเจ้าหน้าที่รัฐยังคงเป็นอุปสรรคสำคัญ ในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบ ตั้งแต่ไตรมาสหนึ่งจนถึงไตรมาสสุดท้ายของปี มีการออกคำสั่งห้ามชุมนุมในรัศมี 50 เมตรโดยเฉพาะรอบทำเนียบรัฐบาลอย่างต่อเนื่องโดยใช้อำนาจตามมาตราตรา 7 วรรคท้าย ของ พ.ร.บ.การชุมนุมสาธารณะ 2558 แม้ไม่มีเหตุอันควรตามหลักความจำเป็นและสัดส่วนตาม ความเห็นทั่วไปที่ 37 (General Comment No. 37) ของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติก็ตาม ซึ่งสะท้อนถึงช่องว่างทางด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการชุมนุมที่ไม่สอดคล้องกับหลักการระหว่างประเทศรวมถึงหลักการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมาย ช่องว่างของกฎหมายดังกล่าวนำไปการตั้งข้อหาผู้ชุมนุมในปี 2568 อย่างน้อย 5 คดี โดย 4 คดีเป็นการฟ้องตามมาตราตรา 7 วรรคท้าย ของ พ.ร.บ.การชุมนุมสาธารณะ 2558 และอีก 1 คดี เป็นการฟ้องตามมาตรา 10 ประกอบมาตรา 28 ต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 10,000 บาท จากการไม่แจ้งการชุมนุมสาธารณะ¹

1.ประเด็นหลักในการชุมนุม ปี 2568

1.1.การชุมนุมประเด็นสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (Economic, Social and Cultural Rights: ESCR)

ตลอดปี 2568 การชุมนุมในประเด็น ESCR เป็นประเด็นที่มีจำนวนมากที่สุดถึง 85 ชุมนุม ประกอบด้วยไตรมาสแรก 12 การชุมนุม ไตรมาสสอง 21 การชุมนุม ไตรมาสสาม 20 การชุมนุม และไตรมาสสี่ 32 การชุมนุม ทั้งนี้ประเด็นที่มีการชุมนุมตั้งแต่ไตรมาสแรกจนถึงไตรมาสสุดท้ายของปี ดังนี้

¹TLHR,สถิติคดี พ.ร.บ.การชุมนุมสาธารณะ ในช่วงปี 2563-69 ,(ออนไลน์). เว็บไซต์ <https://tlhr2014.com/archives/64581>

1. การชุมนุมต่อต้านเหมืองแร่โปแตช โดยกลุ่มคนรักบ้านเกิดตำบลขุนทด เข้มข้นขึ้นในปี 2568 ท่ามกลางปัญหาที่ชาวชุมชนได้รับผลกระทบมาอย่างยาวนานหลังจากที่รัฐบาลออกประทานบัตรให้บริษัทโทคาลิ จำกัด ในการทำเหมืองแร่โปแตช ทั้งการปนเปื้อนความเค็มในดินและแหล่งน้ำ ความเสียหายต่อสิ่งปลูกสร้าง ภาระค่าใช้จ่ายด้านน้ำอุปโภคบริโภคที่เพิ่มสูงขึ้น การขาดกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน และการถูกใช้กระบวนการฟ้องปิดปาก ขณะที่วันที่ 26 ตุลาคม 2568 รัฐบาลไทยลงนามบันทึกความเข้าใจกับรัฐบาลสหรัฐอเมริกา ซึ่งมีเนื้อหาเปิดทางให้บริษัทต่างชาติสามารถสำรวจและผลิตแร่ได้โดยข้ามขั้นตอนการอนุญาตตามกฎหมายภายใน ส่งผลให้ชุมชนมองว่าเป็นการลดทอนกลไกคุ้มครองสิทธิและเพิ่มความเสี่ยงต่อการเร่งรัดโครงการเหมือง² ด้วยสถานการณ์ดังกล่าวส่งผลให้เกิดการชุมนุมอย่างต่อเนื่องทั้งในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมาและเข้าสู่กรุงเทพมหานครตั้งแต่ไตรมาสหนึ่งถึงไตรมาสสุดท้ายของปี เพื่อเรียกร้องให้ภาครัฐยุติการดำเนินโครงการและทบทวนกระบวนการกำกับดูแลที่สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชนและสิทธิชุมชน เช่น หยุดเหมืองโปแตชบางจากกระชากหน้ากานักบุญสี่เขียว, สัจจะตะลุยกองกอก บล็อกก่อนบ้านบิ๊ม เป็นต้น โดยสถานการณ์ล่าสุดยังคงไม่มีการดำเนินการใด ๆ จากกระทรวงมหาดไทยหลังจากมีการไปยื่นหนังสือหลายครั้ง

2. การชุมนุมคัดค้าน พ.ร.บ. ระเบียบเขตเศรษฐกิจพิเศษภาคใต้ (SEC) การชุมนุมคัดค้านร่างพระราชบัญญัติระเบียบเขตเศรษฐกิจพิเศษภาคใต้ (SEC) ตลอดปี 2568 มีความเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่องจากเครือข่ายภาคประชาชน โดยมีโมบไลน์สำคัญเริ่มตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ที่มีการยื่นหนังสือคัดค้านถึงรัฐบาลให้ถอนร่าง พ.ร.บ. SEC ออกจากการพิจารณา โดย “เครือข่ายประชาชนไม่เอากฎหมายเขตเศรษฐกิจพิเศษ³” ต่อมาในเดือนมิถุนายนมีการรวมตัวชุมนุมในพื้นที่ภาคใต้เพื่อต่อต้านโครงการแลนด์บริดจ์ชุมพร-ระนอง ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของ SEC และในเดือนสิงหาคมได้มีการยกระดับการเคลื่อนไหวครั้งสำคัญผ่านกิจกรรม “เดินกับมะเหมือหรือเดินหยุดแลนด์บริดจ์” โดยเครือข่ายรักษ์พะโต๊ะและภาคี ได้เริ่ม เดินจาก บ้านที่แหลมอ่าวอ่าง อำเภอเมืองระนอง ไปยัง ศาลากลางจังหวัดระนอง เพื่อเรียกร้องให้ภาครัฐยุติเวทีรับฟังความเห็นครั้งที่ 3 โครงการแลนด์บริดจ์ชุมพร-ระนอง ที่จะจัดในวันที่ 5 สิงหาคม 68 รวมถึงคัดค้านโครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคใต้ (SEC) และปัญหาการแย่งยึดที่ดิน ไปจนถึงการยื่นหนังสือเรียกร้องให้รัฐบาลทบทวนนโยบายถึงทำเนียบรัฐบาลในวันที่ 15 ตุลาคม 2568 โดยเน้นความกังวลว่ากฎหมายจะเปิดทางให้มีการแย่งยึดที่ดินชุมชน และสร้างผลกระทบสิ่งแวดล้อมอย่างรุนแรงโดยขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน⁴

3. การชุมนุมของกลุ่มขบวนการประชาชนเพื่อสังคมที่เป็นธรรมพีมูฟ (P-Move) ตลอดปี 2568 พีมูฟมีการเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่องเพื่อผลักดันการแก้ไขปัญหาเชิงโครงสร้างด้านที่ดินทำกิน สิทธิชุมชน และความเป็นธรรมในพื้นที่ โดยส่วนใหญ่เกิดขึ้นในสามประเด็นหลัก ได้แก่ ปัญหาที่ดินทำกิน-ป่าไม้ ข้อพิพาทกับรัฐวิสาหกิจด้านสาธารณสุขภาค และผลกระทบจากโครงการพัฒนาขนาดใหญ่ของรัฐรวมถึงกฎหมายด้านเศรษฐกิจพิเศษ โดยในช่วงต้นปี กลุ่มเครือข่ายที่ดินของพีมูฟจากหลายจังหวัดได้เดินทางเข้ากรุงเทพฯ เพื่อทวงถามความคืบหน้าการแก้ไขปัญหารัฐบาลรับปากไว้ตั้งแต่ปีก่อน เช่น การเร่งรัด อชก. (โฉนดชุมชน) การแก้ปัญหาดีความในพื้นที่ป่า และการจัดสรรพื้นที่ทำกินที่ยังค้างสะสมจำนวนมาก กลางปี 2568 พีมูฟมีการรวมกลุ่มชุมนุมที่ทำเนียบรัฐบาลหลายครั้ง หลังรัฐบาลไม่สามารถดำเนินงานตามโรดแมปแก้ปัญหาที่ตกลงกันในคณะกรรมการร่วม โดยเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์-ชนเผ่าพื้นเมืองที่ยังเผชิญคดีรุกป่าและถูกกันออกจากพื้นที่ดั้งเดิม รวมถึงกลุ่มชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากนโยบายจัดระเบียบที่ดินของรัฐ ในหลายเหตุการณ์ พีมูฟได้ยกระดับข้อเรียกร้องให้รัฐออกคำสั่งระงับการบังคับคดีและผลักดันการแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เช่น กฎหมายป่าไม้และกฎหมายที่ดิน ซึ่งปลายปี 2568 **ปักหลักติดตามผลการแก้ไขปัญหาที่ทำเนียบรัฐบาล** โดยมีเหตุการณ์สำคัญคือการรวมตัวและจับตาดูการประชุมคณะกรรมการแก้ไข

² Thai PBS Policy watch, อะไรคือเบื้องหลัง MOU แร่หายาก ไทย-สหรัฐ? (ออนไลน์). เว็บไซต์ <https://policywatch.thaipbs.or.th/article/investment-93>

³ Mob data Thailand, รายงานสถานการณ์สิทธิในเสรีภาพในการชุมนุม ไตรมาสสอง (ออนไลน์). เว็บไซต์ <https://blog.mobdatathailand.org/2025-04-01>

⁴ ประชาไท, ชาวระนองเดินขบวนเรียกร้องยุติเวทีฟังความเห็นโครงการแลนด์บริดจ์ (ออนไลน์). เว็บไซต์ <https://prachatai.com/journal/2025/08/114025>

ปัญหาของ พิพพ ในวันที่ 2-3 พฤศจิกายน โดยกลุ่มได้ยื่นข้อเรียกร้องหลัก 5 ข้อ ซึ่งครอบคลุมประเด็นสำคัญ เช่น การเร่งรัด โฉนดชุมชน การแก้ไขกฎหมายป่าไม้ให้สอดคล้องกับสิทธิชุมชน และการยุติแนวคดีอุทยานาจารย์ที่ดิน (บจธ.) ซึ่งภายหลังการ เจริญ นายโสภณ ชาร์มย์ ตัวแทนรัฐบาล ได้รับปากที่จะนำข้อเรียกร้องทั้งหมดเข้าสู่การพิจารณาของคณะรัฐมนตรีในวันรุ่งขึ้น ทำให้พิพพตัดสินใจยุติการชุมนุมชั่วคราวในวันที่ 5 พฤศจิกายน 2568

4.การชุมนุมเรียกร้องสิทธิแรงงานของอดีตคนงาน บริษัท ยานภัณฑ์ จำกัด (มหาชน) และแนวร่วมคนงานอื่น ๆ ที่ถูกเลิกจ้างรวม 4 บริษัท ถือเป็นการต่อสู้ที่ยืดเยื้อยาวนานกว่า 252 วัน ตลอดปี 2568 โดยคนงานได้ปักหลักชุมนุมค้างคืนที่ ช่างทำเนียบรัฐบาล (บริเวณสำนักงาน ก.พ.ร. เก่า) ตั้งแต่วันที่ 11 มีนาคม 2568 เป็นต้นมา ข้อเรียกร้องหลักคือการกดดันให้ รัฐบาลอนุมัติงบประมาณกลาง 466 ล้านบาท มาสำรองจ่ายเป็นเงินค่าชดเชยให้กับคนงานเกือบ 3,000 ชีวิตที่ถูกเลิกจ้างโดย ไม่ได้รับเงินตามกฎหมาย โดยมีการยกระดับด้วยการอดอาหารประท้วงในเดือนมีนาคม-เมษายน อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการต่อสู้ จะทำให้มีการนำเรื่องเข้าสู่การพิจารณาของคณะรัฐมนตรี และนำไปสู่การดำเนินคดีกับนายจ้างผู้ลอยแพในที่สุด แต่จนถึงช่วง กลางปี 2568 สถานการณ์ยังคงตึงเครียด เนื่องจากคนงานยังไม่ได้รับเงินค่าชดเชย และยังคงถูกดำเนินคดีจากการชุมนุมตาม พ.ร.บ.การชุมนุมสาธารณะ 2558 อีกด้วย

โดยทั้ง 4 ประเด็นนี้เป็นเพียงประเด็นตัวอย่างที่หยิบยกขึ้นมาที่มีการชุมนุมต่อเนื่องตลอดทั้งปี เนื่องจาก **สิทธิทาง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (Economic, Social and Cultural Rights: ESCR)** ครอบคลุมในหลายมิติซึ่งยังมีการ ชุมนุมขนาดเล็กอีกหลายการชุมนุมภายใต้ประเด็นดังกล่าว เช่น การชุมนุมของกลุ่มสมัชชาคนจนในหลากหลายประเด็น, การ ชุมนุมเครือข่ายประมงพื้นบ้าน ลงชื่อคัดค้าน ม.69 ที่จะก่อให้เกิดการกวาดจับสัตว์น้ำโดยเฉพาะปลาตัวเล็กๆ, การกลุ่มชาติ พันธุ์และชนเผ่าพื้นเมืองปกป้องผลกระทบ ก่อนการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองและส่งเสริมวิถีชีวิตชาติพันธุ์, การ ชุมนุมนโยบายที่อยู่อาศัยต้องเท่าเทียมโดยกลุ่มสลัม 4 ภาค, การชุมนุมแบ่งปันที่ดินรถไฟเป็นที่อยู่อาศัยคนจนโดยกลุ่มสลัม 4 ภาค, การชุมนุมเครือข่ายปฏิรูปที่ดินภาคอีสาน และกลุ่มรักษากฎหมายห้ามล่าสัตว์น้ำเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์จังหวัดชัยภูมิ, การชุมนุมคน อยู่กับป่า เร่งแก้ไขปัญหาการบังคับใช้กฎหมายป่าไม้ที่ดิน จังหวัดเชียงใหม่และกรุงเทพฯ, การชุมนุมไทดำ บุกกรุงเทพฯขอคืนสิทธิใน ที่ดินดั้งเดิม, การชุมนุมเครือข่ายชุมชนและชาวบ้านกลุ่มรักเขาทะเลในในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบเหมืองหินอุตสาหกรรมจังหวัด นครสวรรค์, การชุมนุมชาวบ้านหัวเขายื่นหนังสือถึงผู้ว่าสงขลาทบทวนคำสั่งรื้อถอนโพงพาง, การเครือข่ายพิทักษ์ลุ่มน้ำสายบุรี ขอให้โครงการแก้ไขปัญหากล้วยแล้ง, การชุมนุมคัดค้านการเสนอ จังหวัดปราจีนบุรี เข้าเป็นพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (EEC), การชุมนุมต่อต้านโรงงานน้ำตาลฟ่งโรงไฟฟ้าชีวมวลอำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์, และการชุมนุมหยุดโรงไฟฟ้าบุรพา เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการชุมนุมในประเด็นแรงงานจากหลายกลุ่มที่นอกเหนือจาก กลุ่มแรงงานยานภัณฑ์ เช่น เช่นการชุมนุม ของเครือข่ายแรงงาน, การชุมนุมเครือข่ายผู้ประกันตน จับตาปรับเกณฑ์ มาตรา 33 และ มาตรา 39, การชุมนุมกลุ่มแรงงาน เกือบผลไม้ป่าพินแลนด์-สวีเดน, การชุมนุม เครือข่ายผู้ใช้แรงงาน พรรคประชาชน และการชุมนุมของกลุ่มสหภาพแรงงานใน บริษัทต่างๆ เช่น สหภาพแรงงานโอเกอร์สัมพันธมิตร, สหภาพแรงงานไทยยาซีโรและสหภาพแรงงานไคกัน เป็นต้น

1.2.การชุมนุมประเด็นทางการเมือง

ตลอดปี 2568 ประเทศไทยมีการชุมนุมประเด็นทางการเมืองเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องในหลายพื้นที่ทั่วประเทศ โดย ลักษณะการเคลื่อนไหวมีทั้งการชุมนุมเชิงสัญลักษณ์ การทำกิจกรรมยื่นประท้วง การรวมตัวหน้าศาล หน่วยงานรัฐ ทำเนียบ รัฐบาลและรัฐสภา ตลอดจนการจัดกิจกรรมสื่อสารสาธารณะโดยภาคประชาชน เพื่อสะท้อนข้อกังวลต่อกระบวนการยุติธรรม การดำเนินคดีทางการเมือง และความไม่พอใจต่อการกำหนดนโยบายของรัฐบาล อันส่งผลให้ปี 2568 ยังเป็นปีที่มีการชุมนุม ในประเด็นทางการเมือง ตลอดปี 2568 อย่างน้อย 69 การชุมนุม ประกอบด้วยไต่ถามาสหนึ่ง 8 การชุมนุม ไต่ถามาสสอง 12 การชุมนุม ไต่ถามาสสาม 27 ครั้ง และไต่ถามาสสี่ 22 การชุมนุม

หนึ่งในประเด็นทางการเมืองที่มีการขู่ทางการเมืองตลอดทั้งปีคือการชุมนุมเพื่อเรียกร้องสิทธิในการประกันตัว สำหรับผู้ถูกคุมขังจากคดีทางการเมือง โดยในช่วงต้นปี การเคลื่อนไหวสำคัญประกอบด้วยกิจกรรมที่เน้นประเด็นสิทธิผู้ต้องขังทางการเมืองและความเป็นธรรมในกระบวนการยุติธรรม เช่น “คาราวานเพื่อนับขังสู่บัลลังก์ศาล” และ “รำลึก 10 เดือนเพื่อคิดถึงขัง” ซึ่งจัดขึ้นเพื่อติดตามความคืบหน้าเหตุการณ์การเสียชีวิตของเนติพร เสน่ห์สังคม ขณะถูกควบคุมตัว นอกจากนี้ กิจกรรม “การพูดความจริงไม่ควรแลกด้วยกรงขัง” และ “Justice Hunt: ส่องแสงตามหายุติธรรม” ที่จัดบริเวณกระทรวงยุติธรรมสะท้อนความกังวลต่อการบังคับใช้กฎหมายและภาพรวมสถานะผู้ต้องขังคดีการเมือง นอกจากนี้ยังมีการจัดกิจกรรมให้กำลังใจผู้ถูกดำเนินคดีของกลุ่มพีมูฟ ทะลุฟ้า และแรงงานยานยนต์ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการติดตามคดีที่เกี่ยวข้องกับเสรีภาพในการชุมนุมและการแสดงออก และประเด็นการผลักดันให้แก้ไขรัฐธรรมนูญใหม่ทั้งฉบับโดยให้ประชาชนมีส่วนร่วม⁵ ในช่วงกลางปี การชุมนุมทางการเมืองเริ่มปรากฏประเด็นทางการเมืองที่หลากหลายยิ่งขึ้น อาทิ การรวมตัวของกลุ่ม Bright Future ที่หน้าองค์การสหประชาชาติในการคัดค้านการเข้าร่วมประชุมของมืองอ่องหลาย การชุมนุมหน้าสำนักงาน ก.พ.ร. เพื่อเรียกร้องให้ยุติคดีตามพระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ.2558⁷

ประเด็นที่โดดเด่นที่สุดของปี 2568 คือการเคลื่อนไหวเพื่อ **ผลักดันร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมฉบับประชาชน** ซึ่งส่งผลให้เกิดการชุมนุมต่อเนื่องในช่วงเดือนกรกฎาคม โดยเหตุการณ์สำคัญเริ่มตั้งแต่ 9 เมษายน 2568 ผ่านกิจกรรมพาส่งใจให้นิรโทษกรรม ต่อมาช่วงเดือนกรกฎาคมรัฐสภา มีนัดพิจารณาร่างนิรโทษกรรม 5 ฉบับรวมถึงฉบับที่ผลักดันโดยเครือข่ายนิรโทษกรรมประชาชน จึงมีการชุมนุมเกิดขึ้น ผ่านกิจกรรม “พวกเราคือนักโทษการเมือง” ที่หน้าศาลอาญารัชดา ซึ่งผู้ร่วมกิจกรรมยืนเป็นเวลา 51 นาที แทนจำนวนผู้ต้องขังคดีการเมือง 51 ราย และเรียกร้องให้รัฐสภาสนับสนุนร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมฉบับประชาชน ก่อนที่รัฐสภาพิจารณาว่าจะร่างกฎหมายนิรโทษกรรมต่อมาในวันที่ 9 กรกฎาคม 2568 โดยมีเครือข่ายนิรโทษกรรมประชาชน ชุมนุมติดตามผลพิจารณาอย่างใกล้ชิดที่ลานประชาชน อาคารรัฐสภา ก่อนที่ประธานสภาปิดการประชุมก่อนที่จะมีการลงมติร่างกฎหมาย โดยนัดประชุมใหม่อีกที่วันที่ 16 กรกฎาคม 2568 ทั้งนี้เครือข่ายนิรโทษกรรมประชาชนได้นัดชุมนุมใหม่อีกครั้งหน้าหอศิลปวัฒนธรรม กรุงเทพฯ ในวันที่ 15 กรกฎาคม 2568 ก่อนที่จะมีการชุมนุมอีกครั้งในวันที่ 16 กรกฎาคม 2568 เพื่อติดตามการทำงานของรัฐสภาอย่างใกล้ชิดระหว่างการประชุมของรัฐสภาอีกครั้ง⁸ ซึ่งในที่สุด สภามีมติ 319:147 ไม่เห็นชอบ ร่าง พ.ร.บ.นิรโทษกรรมแก่บุคคลซึ่งได้กระทำความผิดอันเนื่องมาจากเหตุการณ์ความขัดแย้งทางการเมือง พ.ศ. เสนอโดย สส. พรรคก้าวไกลเดิม/พรรคประชาชน ,มติ 306:149 ไม่เห็นชอบ ร่าง พ.ร.บ.นิรโทษกรรมประชาชน เสนอโดยประชาชน 36,723 คน ขณะที่ร่างกฎหมายนิรโทษกรรมอีก 3 ฉบับ ซึ่งเสนอโดย 3 พรรคการเมือง แต่ใช้ชื่อเรียกเดียวกัน และกำหนดเงื่อนไขห้ามนิรโทษกรรมคดีมาตรา 112 เหมือนกัน ผ่านความเห็นชอบของรัฐสภาโดยสภามีมติ 299:0 เห็นชอบ ร่าง พ.ร.บ.สร้างเสริมสังคมสันติสุข พ.ศ. เสนอโดย สส. พรรครวมไทยสร้างชาติ (รทสช.) ,สภามีมติ 311:0 เห็นชอบ ร่าง พ.ร.บ.สร้างเสริมสังคมสันติสุข พ.ศ. เสนอโดย สส. พรรคครูไทยเพื่อประชาชน เดิม/พรรคกล้าธรรม และสภามีมติ 311:3 เห็นชอบ ร่าง พ.ร.บ.สร้างเสริมสังคมสันติสุข พ.ศ. เสนอโดย สส. พรรคภูมิใจใจ⁹ ผลการลงมติดังกล่าวส่งผลให้ร่าง พ.ร.บ.นิรโทษกรรมฉบับประชาชนถูกปิดกั้น อย่างไรก็ตามการเรียกร้องสิทธิประกันตัวยังคงมีอย่างต่อเนื่องโดยในช่วงท้ายปีมีการเปลี่ยนรูปแบบกิจกรรมที่หลากหลายขึ้น เช่น การจัดกิจกรรมเรียกร้องสิทธิในการประกันตัวผ่านกิจกรรมการวิ่ง ภายใต้ชื่อ “กิจกรรม Run2free วิ่งเพื่อเสรีภาพ” ถึง 3 ครั้ง อีกทั้งยังมีกิจกรรมในลักษณะยื่นหยุดขัง

⁵ Mob data Thailand,รายงานสถานการณ์สิทธิในเสรีภาพในการชุมนุม ไตรมาสหนึ่ง,(ออนไลน์). เว็บไซต์ <https://blog.mobdatathailand.org/2025-01-01>

⁶ Mob data Thailand,รายงานสถานการณ์สิทธิในเสรีภาพในการชุมนุม ไตรมาสสอง,(ออนไลน์). เว็บไซต์ <https://blog.mobdatathailand.org/2025-04-01>

⁷ Mob data Thailand,รายงานสถานการณ์สิทธิในเสรีภาพในการชุมนุม ไตรมาสสอง,(ออนไลน์). เว็บไซต์ <https://blog.mobdatathailand.org/2025-04-01>

⁸ Mob data Thailand,รายงานสถานการณ์สิทธิในเสรีภาพในการชุมนุม ไตรมาสสอง,(ออนไลน์). เว็บไซต์ <https://blog.mobdatathailand.org/2025-07-01>

⁹BBC NEWS ไทย,ใครหนุ่น-คว่ำร่าง กม.นิรโทษกรรมฉบับพรรคสม-ประชาชน หลังสภารับหลักการ 3 ปิดดก 2 ร่าง,(ออนไลน์). เว็บไซต์ <https://www.bbc.com/thai/articles/cjrlg8gnw7o>

ที่บริเวณท่าแพจังหวัดเชียงใหม่ ภายใต้ชื่อ “ยื่นหยุดพระราช” ที่จัดอย่างต่อเนื่องตั้งตั้งแต่ปี 2564 นอกจากนี้ยังมีการจัดกิจกรรม “ส่งเสียงถึงเพื่อนในเรือนจำ” บริเวณเรือนจำคลองเปรม เพื่อให้กำลังใจผู้ถูกคุมขังจากคดีทางการเมืองเป็นต้น

ในช่วงท้ายปี การชุมนุมยังคงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยประเด็นทางการเมืองที่เด่นชัดในช่วงท้ายปี คือประเด็นรณรงค์รัฐธรรมนูญ เช่น กิจกรรม “เดินเปลี่ยนอนาคต” Walk to the Future” รัฐธรรมนูญของเรา อนาคตของเรา เป็นกิจกรรมที่เดินเท้า อ.วังน้อย จ.พระนครศรีอยุธยา ไปยังรัฐสภา และอนุสาวรีย์ประชาธิปไตย โดยมีชื่อเรียกร้องสามข้อ ข้อที่หนึ่ง ยกเลิกรัฐธรรมนูญฉบับปี 2560 ข้อที่สอง เริ่มกระบวนการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ทั้งฉบับ ข้อที่สาม ผู้ร่างรัฐธรรมนูญมาจากการเลือกตั้ง 100% ซึ่งกิจกรรมเริ่มตั้งแต่วันที่ 6 จนถึงวันที่ 10 ซึ่งตรงกับวันรัฐธรรมนูญของประเทศไทยและตรงกับรัฐสภามีวาระพิจารณาร่างแก้ไขรัฐธรรมนูญ เพิ่มหมวด 15/1 การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ วาระสอง ลงมติรายมาตรา หลังรัฐสภารับหลักการไปเมื่อ 15 ตุลาคม 2568 ¹⁰กิจกรรมครั้งนี้มีผู้เข้าร่วมไม่น้อยกว่า 1,000 คน จากทั่วประเทศ

นอกจากนี้ในประเด็นการชุมนุมทางการเมืองมีการชุมนุมที่ปักหลักค้างคืนระยะยาวเวลายาวกว่า 241 วัน บริเวณข้างทำเนียบรัฐบาล คือการชุมนุมของกลุ่ม เครือข่ายนักศึกษาระดับมัธยมศึกษาทั่วประเทศ (คปท.) พร้อมด้วย ศูนย์รวมประชาชนปกป้องสถาบัน (ศปส.) และกองทัพธรรมที่คัดค้านการบรรจุ Entertainment Complex : ร่าง พ.ร.บ. การประกอบธุรกิจสถานบันเทิงครบวงจร ซึ่งเป็นการชุมนุมปักหลักค้างคืน ต่อมาที่มีการเพิ่มชื่อเรียกร้องให้ แพทองธาร ชินวัตร ลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีและประเด็นความขัดแย้งระหว่างไทยกัมพูชาโดยคัดค้าน MOU 33 และ 62 โดยเริ่มชุมนุมตั้งแต่วันที่ 2 มีนาคม 2568 ยุติการชุมนุมไปเมื่อวันที่ 29 ตุลาคม 2568

โดยสรุป การเคลื่อนไหวทางการเมืองในปี 2568 สะท้อนถึงสถานการณ์สิทธิเสรีภาพในการชุมนุมที่ยังคงมีความสำคัญสูงต่อประชาชนจำนวนมาก โดยประเด็นที่มีความเคลื่อนไหวต่อเนื่องที่สุดคือ “นิรโทษกรรมประชาชน” ซึ่งกลายเป็นแกนกลางของชื่อเรียกร้องในช่วงกลางปี รองลงมาคือประเด็นสิทธิประกันตัว การยุติคดีการเมือง และการตรวจสอบการทำงานของรัฐบาล การชุมนุมเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงความพยายามของภาคประชาชนในการผลักดันให้เกิดการปฏิรูปเชิงโครงสร้างและการคุ้มครองสิทธิทางการเมืองที่สอดคล้องกับหลักการประชาธิปไตยและสิทธิมนุษยชนสากลอย่างต่อเนื่องเมื่อนำข้อมูลทั้งสี่ไตรมาสรวมกัน จะเห็นภาพรวมว่าการชุมนุมทางการเมืองในปี 2568 มีลักษณะเด่น 3 ประการ คือ (1) การเรียกร้องความเป็นธรรมในกระบวนการยุติธรรม เช่น สิทธิประกันตัวและการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังการเมือง ซึ่งสะท้อนผ่านกิจกรรมยื่นหยุดพระราชและกิจกรรมรำลึกหลายครั้ง (2) การตรวจสอบและวิพากษ์การทำงานของรัฐบาล ทั้งในลักษณะการยื่นหนังสือ การรณรงค์เชิงสัญลักษณ์ และการชุมนุมใหญ่ เช่น ของกลุ่มรวมพลังแผ่นดิน และ (3) การชุมนุมเพื่อตอบสนองต่อมติกรม. หรือนโยบายรัฐที่ถูกมองว่าจะกระทบสิทธิประชาชน เช่น กฎหมายชุมนุมสาธารณะ การควบคุมกัญชา และนโยบายความมั่นคงชายแดน ซึ่งทำให้ปี 2568 กลายเป็นปีที่มีการเคลื่อนไหวทางการเมืองอย่างหนาแน่นและเชื่อมโยงกับหลายประเด็นเชิงโครงสร้างของสังคมไทยอย่างชัดเจน

¹⁰Law,แก้รัฐธรรมนูญ Season 7 : จับตารัฐสภาถวาระสอง เคาะที่มาผู้ร่างรัฐธรรมนูญใหม่ไม่ให้ประชาชนเลือกตั้ง(ออนไลน์). เว็บไซต์ https://www.ilaw.or.th/articles/56230?fbclid=IwY2xjawOmUcIleHRuA2FLbQixMABicmlkETEzeIlgEeIIPWTh4MkpWS1V0c3J0YwZhcHBfaWQWMDM5MTc4ODIwMDg5MgABHhMxgi0QhR9L2vBDMko4FAH7_U5I_FeibrJCSaHf3zcnfX3Xi6MD79VZfuK_aem_z6UzI8-ueHJKzBjUjPsfQ

2.สถานการณ์การบังคับใช้กฎหมายและการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ส่งผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพการชุมนุมประท้วงโดยสงบ และการดำเนินคดีภายใต้ พ.ร.บ.การชุมนุมสาธารณะ พ.ศ.2558

2.1 การบังคับใช้ พ.ร.บ.การชุมนุมสาธารณะ พ.ศ.2558

ในปี 2568 การบังคับใช้กฎหมายโดยเจ้าหน้าที่รัฐยังคงเป็นอุปสรรคสำคัญต่อเสรีภาพในการชุมนุม หลายเหตุการณ์พบว่ามีการบังคับใช้ พระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. 2558 ในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพการชุมนุมประท้วงโดยสงบโดยไม่จำเป็นและไม่ได้สัดส่วน ตัวอย่างที่ชัดเจน ได้แก่ การออกคำสั่งห้ามชุมนุมในรัศมี 50 เมตรบริเวณทำเนียบรัฐบาล และรัฐสภา กรุงเทพมหานคร โดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 7 วรรคแรก “การจัดการชุมนุมสาธารณะในรัศมีหนึ่งร้อยห้าสิบ เมตรจากพระบรมมหาราชวัง ฯลฯ จะกระทำมิได้ วรรคสอง การจัดการชุมนุมสาธารณะภายในพื้นที่ของรัฐสภา ทำเนียบรัฐบาล และศาลจะกระทำมิได้เว้นแต่มีการ จัดให้มีสถานที่เพื่อใช้สำหรับการชุมนุมสาธารณะภายในพื้นที่นั้น ในกรณีจำเป็นเพื่อประโยชน์แห่งการรักษาความปลอดภัยสาธารณะและความสงบเรียบร้อย ของประชาชน ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายมีอำนาจประกาศห้ามชุมนุมในรัศมี ไม่เกินห้าสิบ เมตรรอบสถานที่ตามวรรคสอง ทั้งนี้ ให้คำนึงถึงจำนวนของผู้เข้าร่วมชุมนุมและพฤติการณ์ ในการชุมนุมด้วย” ตลอดตั้งแต่ไตรมาสหนึ่งถึงไตรมาสสี่ แม้ไม่ปรากฏภัยคุกคามด้านความปลอดภัยที่เป็นเหตุอันควร

ตาราง 1 ตารางแสดงข้อมูลคำสั่งห้ามการชุมนุมตามมาตรา 7 วรรคท้าย พ.ร.บ.การชุมนุมสาธารณะ พ.ศ.2558 (คำสั่งดังกล่าวรวบรวมบันทึกจากการติดตามการชุมนุม ที่ตำรวจอ่านประกาศ คำสั่งห้ามการชุมนุมนั้นๆ)

ลำดับไตรมาส	คำสั่งห้ามชุมนุมในรัศมี 50 เมตร
ไตรมาส 1	คำสั่งกองบัญชาการตำรวจนครบาลที่ 122/2568 ระบุพฤติการณ์ว่า “กลุ่มผู้ชุมนุมปักหลักชุมนุมบริเวณใกล้กับทำเนียบรัฐบาล มีแนวโน้มจะเคลื่อนตัวมาปักหลักที่ทำเนียบรัฐบาลได้ตลอดเวลา มีผู้เข้าร่วมชุมนุมจำนวนมากอาจก่อให้เกิดความเดือดร้อนกับประชาชนที่สัญจรบนท้องถนนและกีดขวางทางเข้าออกทำเนียบรัฐบาลส่งผลกระทบต่อการรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน จึงขยายเวลาคำสั่งห้ามชุมนุมเป็นตั้งแต่วันที่ 8-15 มีนาคม 2568” จากประกาศดังกล่าวทำให้มีการสั่งให้ยุติการชุมนุมอย่างน้อย 1 ครั้ง คือการชุมนุมคัดค้าน พ.ร.บ.ระเบียบเขตเศรษฐกิจพิเศษภาคใต้ (SEC)
ไตรมาส 2	คำสั่งกองบัญชาการตำรวจนครบาลที่ 151/2568 ระบุพฤติการณ์ว่า “มีผู้ชุมนุมปักหลักอยู่ใกล้เคียงทำเนียบ และมีแนวโน้มที่จะเคลื่อนมาปักหลักชุมนุมรอบทำเนียบรัฐบาลตลอดเวลา หากจะส่งผลกระทบต่อการรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน” ส่งผลให้ ตำรวจสั่งห้ามการชุมนุม “คนอยู่กับป่า” โดย สมัชชาชุมชนคนอยู่กับป่า (สขป.) และ สหพันธ์เกษตรกรภาคเหนือ (สกน.) และขบวนการประชาชนเพื่อสังคมที่เป็นธรรม (พีมูฟ) ที่ทำเนียบรัฐบาล โดยตำรวจใช้เครื่องขยายเสียงประกาศระบุว่า “พื้นที่บริเวณนี้มีคำสั่งห้ามชุมนุมในรัศมี 50 เมตรรอบทำเนียบรัฐบาลตาม พ.ร.บ.ชุมนุมฯ มาตรา 7 วรรคท้าย ให้กลุ่มผู้ชุมนุมกลับไปชุมนุมที่หน้าอาคารสหประชาชาติ”
ไตรมาส 3	คำสั่งกองบัญชาการตำรวจนครบาลที่ 375/2568 ประกาศห้ามชุมนุมสาธารณะในรัศมีไม่เกินห้าสิบ เมตรรอบทำเนียบรัฐบาล ตั้งแต่วันที่ 29 สิงหาคม 2568 ถึง 24 กันยายน 2568 (ไม่ทราบรายละเอียด)
ไตรมาส 4	ไม่ทราบหมายเลขคำสั่ง แต่เนื่องจากการชุมนุม “Thailand Is Not Yours ปฏิบัติการหยุดติลลัมแบร์ ธาตุสำคัญ MOU ไทย-สหรัฐ” ประชาชนผู้เป็นเจ้าของแร่และคณะกรรมการประสานงานองค์กร

	<p>พัฒนาเอกชน (กป.อพช.) เมื่อวันที่ 2 ธันวาคม 2568 หน้าทำเนียบรัฐบาล ตัวแทนผู้ชุมนุมที่แจ้งการชุมนุมต่อตำรวจสน.ดุสิต ให้ข้อมูลว่า “ตามหนังสือแจ้งเงื่อนไขการชุมนุมระบุว่า การชุมนุมบริเวณทำเนียบรัฐบาล ตามแผนรักษาความสงบเรียบร้อยการจัดการชุมนุมสาธารณะและจัดการจราจรกลุ่มพื้นที่เขตพระราชวังดุสิต และทำเนียบรัฐบาล กองบัญชาการตำรวจนครบาล ซึ่งอยู่ในรัศมีแนวรั้วหน่วงมันคง อันจะมีผลต่อการรักษาความปลอดภัยและกระทบด้านการจราจรในถนนราชดำเนินนอก และถนนพิษณุโลก อันเป็นกิจกรรมที่ฝ่าฝืนมาตรา 7 ของพ.ร.บ.ชุมนุมฯ ประกอบมติที่ประชุมของกองบังคับการตำรวจนครบาล 1 สั่งการให้ผู้กำกับการสน.ดุสิต แจ้งให้ผู้ชุมนุมจัดกิจกรรมที่ด้านหน้าสหประชาชาติแทน”¹¹</p>
--	---

จากการสังเกตการณ์ชุมนุมของแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล ประเทศไทย พบว่าตลอดทั้งปี 2568 การชุมนุมที่เกิดขึ้นในสถานที่บริเวณทำเนียบรัฐบาลและรัฐสภา ไม่พบการชุมนุมที่มีพฤติกรรมที่ใช้ความรุนแรง ดังนั้นการออกคำสั่งห้ามการชุมนุมในสถานที่ ตามตารางที่ 1 เป็นการใช้อำนาจประกาศคำสั่งเกินขอบเขตกฎหมายและอาศัยช่องว่างของกฎหมาย พ.ร.บ.การชุมนุมสาธารณะ พ.ศ.2558 โดย ที่มาตรา 7 วรรคท้าย ระบุว่า “ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติหรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย มีอำนาจประกาศห้ามชุมนุมในรัศมีไม่เกินห้าสิบลี้ เมตรรอบสถานที่ตามวรรคสอง(รัฐสภา ทำเนียบรัฐบาล และศาล) ทั้งนี้ให้คำนึงถึงจำนวนของผู้เข้าร่วมชุมนุมและพฤติกรรมในการชุมนุมด้วย” จากข้อสังเกตของแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล ประเทศไทย เห็นว่าคำสั่งห้ามการชุมนุมตามตารางที่ 1 เป็นการออกประกาศก่อนการชุมนุมเกิดขึ้นทั้งหมดและไม่ได้คำนึงถึงพฤติกรรมของผู้ชุมนุมตามระบวรศกท้ายในมาตรา 7 พ.ร.บ.การชุมนุมสาธารณะ พ.ศ.2558

นอกจากเงื่อนไขเรื่องสถานที่แล้ว ข้อกำหนดการบังคับให้แจ้งการชุมนุมสาธารณะต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจ ตามมาตรา 10 ของ พ.ร.บ.ชุมนุมสาธารณะ พ.ศ.2558 ยังคงถูกทำให้เป็นอุปสรรคต่อการชุมนุมประท้วง เช่นกรณีการชุมนุม กลุ่มโมกหลวงริมน้ำ กลุ่มไพรามทุ่ง กลุ่มแอกยังคลับ และสหภาพคนทำงาน มีการจัดกิจกรรมชุมนุมปราศรัยและแสดงออกเชิงสัญลักษณ์ ต่อต้าน พล.อ.อาวุโส มิน อ่อง หล่าย ประธานสภาบริหารแห่งรัฐ (SAC) และผู้นำคณะรัฐประหารเมียนมา กรณีที่เดินทางมาเข้าร่วมการประชุม “ความริเริ่มแห่งอ่าวเบงกอลสำหรับความร่วมมือหลากหลายสาขาวิชาการและเศรษฐกิจ” หรือ BIMSTEC ที่ประเทศไทย เมื่อวันที่ 5 เมษายน 2568 กรณีดังกล่าวมีผู้ถูกกล่าวหาฐานความผิดไม่แจ้งการชุมนุม 3 ราย โดยหนังสือแจ้งข้อกล่าวหาลงวันที่ 21 กรกฎาคม 2568 และพนักงานสอบสวนจึงได้แจ้งข้อกล่าวหาว่า “จัดการชุมนุมสาธารณะโดยมิได้แจ้งการชุมนุมไม่น้อยกว่า 24 ชั่วโมง อันเป็นความผิดทางพินัยตาม พ.ร.บ.การชุมนุมสาธารณะ พ.ศ.2558 มาตรา 10 ประกอบมาตรา 28 ต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 10,000 บาท”¹²

ทั้งนี้สิทธิในการชุมนุมโดยสงบถูกบรรจุไว้ในข้อ 21 ของกติกาสากลระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลและสิทธิทางการเมืองจากข้อวินิจฉัย (general comment) ของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน สำนักข้าหลวงใหญ่เพื่อสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ ฉบับที่ 37 ที่รับการรับรองเมื่อวันที่ 23 กรกฎาคม 2563 ระบุว่า ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าการชุมนุมนั้นๆ เป็นไปโดยสงบ ยิ่งไปกว่านั้น การกระทำรุนแรงเฉพาะตัวของผู้ชุมนุมบางคนไม่สมควรจะถูกนำไปเหมารวมเป็นการกระทำของผู้ชุมนุมคนอื่น ๆ ของผู้จัดการชุมนุม หรือของการชุมนุมโดยรวมและการจำกัดสิทธิในการชุมนุมโดยสงบต้องอยู่บนพื้นฐานของการพิจารณาการกระทำของผู้ชุมนุมหรือการชุมนุมโดยแยกต่างหากจากกัน หรือพิจารณาเป็นรายกรณีไป การวางข้อจำกัดต่อการชุมนุมโดยสงบอย่างกว้างขวางเพื่อให้ครอบคลุมทุกกรณีจะถูกสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นการกระทำที่ไม่ได้สัดส่วน ทั้งนี้ ต้อง

¹¹ iLawclub,กิจกรรม “Thailand Is Not Yours ปฏิบัติการหยุดตีกลับแร่ธาตุสำคัญ MOU ไทย-สหรัฐ(ออนไลน์). เว็บไซต์ <https://www.instagram.com/p/DRwEXn0J3TU/>

¹² TLHR,ตำรวจแจ้งข้อหา พ.ร.บ.ชุมนุมฯ นักกิจกรรม 3 ราย เหตุชุมนุมประท้วง ‘มิน อ่อง หล่าย’ หน้าสถานทูตเมียนมาร์ พบมี ‘กลุ่มพิทักษ์สถาบันฯ’ เป็นผู้กล่าวหา.(ออนไลน์). เว็บไซต์ <https://tlhr2014.com/archives/77934>

อนุญาตให้ใช้สถานที่ที่ทำให้ผู้ชุมนุมสามารถส่งข้อความไปสู่ผู้รับสารได้ โดยต้องคำนึงหลักการ “มองเห็นและได้ยิน” (within sight and sound of the assemblies against which they are directed) อีกทั้ง ใน general comment ที่ 37 ระบุว่าระบบการแจ้งการชุมนุมให้คงไว้ในกรณีการอำนวยความสะดวกซึ่งและการบังคับต้องขออนุญาตหรือแจ้งการชุมนุมต่อตำรวจซึ่งเป็นการบั่นทอนแนวคิดของการชุมนุมเป็นสิทธิขั้นพื้นฐาน

ดังนั้นการออกประกาศห้ามการชุมนุมของเจ้าหน้าที่ตามมาตรา 7 วรรคท้ายแบบเหมารวม หรือการแจ้งข้อกล่าวหาต่อผู้ไม่แจ้งการชุมนุม แม้จะอาศัยอำนาจตามกฎหมายภายในประเทศแต่ขัดกับหลักสิทธิขั้นพื้นฐานที่การชุมนุมนั้นยังเป็นการชุมนุมโดยสงบ

2.2 แนวทางการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ตำรวจ

ในปี 2568 การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจต่อการชุมนุมสาธารณะยังคงสะท้อนแนวโน้มการควบคุมและจำกัดเสรีภาพการชุมนุมอย่างเป็นระบบ โดยเน้นการบังคับใช้กฎหมายมากกว่าการอำนวยความสะดวกให้ประชาชนใช้สิทธิของตน ตำรวจใช้พระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. 2558 ควบคู่กับกฎหมายอื่น เช่น ข้อหาผิดทางจราจร เพื่อดำเนินคดีกับผู้จัดและผู้เข้าร่วมชุมนุม แม้กิจกรรมจะเป็นไปโดยสงบและมีลักษณะเชิงสัญลักษณ์ ตัวอย่างเช่น การชุมนุมเรียกร้องประเด็นทางการเมืองและสิทธิมนุษยชนในหลายพื้นที่ที่กำหนดเงื่อนไขด้านสถานที่และเวลาที่เข้มงวด ถูกผลักออกจากพื้นที่ราชการหรือพื้นที่สาธารณะที่มีความหมายเชิงสัญลักษณ์ รวมถึงการจัดกำลังเจ้าหน้าที่จำนวนมาก การตั้งรั้วเหล็ก และการบันทึกภาพผู้ชุมนุมอย่างเป็นระบบ ยกตัวอย่างเช่น การชุมนุมชุมนุมสหพันธ์เกษตรกรภาคเหนือ (สกน.) และสมัชชาชุมชนคนอยู่กับป่า (สขป.) นัดหมายชุมนุมที่ทำเนียบรัฐบาลเพื่อติดตามการประชุมคณะรัฐมนตรีว่าด้วยเรื่องแก้ไขปัญหาค่าไม่ที่ดินเมื่อวันที่ 1 เมษายน 2568 โดยตำรวจมีการนำแผงเหล็กและรถยนต์ตำรวจ พร้อมทั้งมีเจ้าหน้าที่ควบคุมฝูงชนชุดสีฟ้าที่ตั้งแนวเพื่อกั้นแยกสะพานชมัยมรุเชฐ ซึ่งแยกที่จากมุ่งเข้าสู่บริเวณทำเนียบรัฐบาล แนวปฏิบัติลักษณะนี้เกิดขึ้นกับหลายการชุมนุมในปี 2568 โดยเฉพาะการชุมนุมที่เกิดขึ้นบริเวณทำเนียบรัฐบาล

นอกจากนี้ตำรวจยังใช้วิธีการจับกุมหรือกักตัวผู้ไม่แจ้งข้อกล่าวหา จากกรณีการประท้วงของสายธารนักศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ อายุ 19 ปี เมื่อวันที่ 4 เมษายน 2568 เพื่อต่อต้าน พลเอกอาวุโส มิน อ่อง หล่าย ผู้บัญชาการสูงสุดแห่งกองทัพเมียนมาและประธานสภาบริหารแห่งรัฐ ซึ่งมาเข้าร่วมการประชุมผู้นำ BIMSTEC ที่ประเทศไทยเป็นเจ้าภาพ โดยเขาถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจเข้าจับกุม จากหน้าโรงแรมแชนกรี-ลา กรุงเทพมหานคร ไปที่ สน.ยานนาวา ก่อนถูกปล่อยตัว¹³

ซึ่งแนวทางปฏิบัติดังกล่าวได้สร้างบรรยากาศกดดันและส่งผลให้เกิดผลกระทบเชิงขมขื่นต่อการใช้สิทธิเสรีภาพในการแสดงออกและการชุมนุมประท้วงโดยสงบ ขณะเดียวกันยังไม่ปรากฏกลไกตรวจสอบหรือความรับผิดชอบที่มีประสิทธิภาพต่อการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ ส่งผลให้การปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจในปี 2568 โดยภาพรวมยังไม่สอดคล้องกับหลักความจำเป็นและความได้สัดส่วนตามมาตรฐานสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ และยังคงเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการใช้เสรีภาพการชุมนุมโดยสงบของประชาชนในประเทศไทย

2.3 การดำเนินคดีภายใต้ พ.ร.บ.การชุมนุมสาธารณะ พ.ศ.2558

ในปี 2568 มี การดำเนินคดีภายใต้ พ.ร.บ.การชุมนุมสาธารณะ พ.ศ.2558 รวมทั้งสิ้น อย่างน้อย 5 คดี แยกเป็นคดีที่เหตุการณ์ไม่ได้เกิดขึ้นในปี 2568 แต่เป็นการแจ้งข้อกล่าวหาย้อนหลังในปี 2568 จำนวน 3 คดี

¹³ TLHR, ดร. จับกุม “นักศึกษา มธ.” เหตุประท้วงด้าน มิน อ่อง หล่าย เข้าร่วมประชุม #BIMSTEC ก่อนถูกปล่อยตัวโดยไม่แจ้งข้อกล่าวหา, (ออนไลน์). เว็บไซต์ <https://tlhr2014.com/archives/74605>

- **คดีที่ 1** คดีเหตุวันที่ 8 ตุลาคม 2567 ซึ่งมีการเคลื่อนขบวนผู้ชุมนุมมาที่หน้าทำเนียบรัฐบาล มีผู้ถูกกล่าวหาจำนวน 5 ราย
- **คดีที่ 2** คดีเหตุวันที่ 16 ตุลาคม 2567 ซึ่งมีการเคลื่อนขบวนผู้ชุมนุมไปทำกิจกรรมที่กระทรวงการคลัง, กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีผู้ถูกกล่าวหาในคดีนี้จำนวน 1 ราย
- **คดีที่ 3** คดีเหตุวันที่ 18 ตุลาคม 2567 ซึ่งมีการเคลื่อนขบวนผู้ชุมนุมไปยังหนังสือที่รัฐสภา มีผู้ถูกกล่าวหาในคดีนี้จำนวน 1 ราย

ซึ่งทั้ง 3 คดีเป็นกรณีการชุมนุมของ P-Move ในระหว่างวันที่ 7-24 ตุลาคม 2567 ที่บริเวณทำเนียบรัฐบาล คดีแยกไปตามเหตุที่มีการเคลื่อนขบวนของผู้ชุมนุมไปทำกิจกรรม โดยเนื้อหาของการชุมนุมว่าด้วยการที่นายกรัฐมนตรี แพทองธาร ชินวัตร ไม่ได้แต่งตั้งคณะกรรมการแก้ไขปัญหาของขบวนการประชาชนเพื่อสังคมที่เป็นธรรม (พีมูฟ) และไม่มุ่งแก้ไขปัญหาของประชาชน ทำให้ทางเครือข่ายเดินทางมาติดตามมี พ.ต.ท.ชัยธัช เชียงทา เป็นผู้กล่าวหา ในข้อหาหลัก “ร่วมกันชุมนุมโดยฝ่าฝืนคำสั่งห้ามชุมนุมในรัศมีไม่เกิน 50 เมตร รอบทำเนียบรัฐบาล” ตาม พ.ร.บ.การชุมนุมสาธารณะฯ มาตรา 7 วรรคท้าย

นอกจากนี้ยังมีคดีที่เหตุการณ์เกิดขึ้นในปี 2568 และดำเนินคดี อย่างน้อย 2 คดี ประกอบด้วย

- **คดีที่ 1** เหตุเกิดจากกรณีการชุมนุมของ สมัชชาชุมชนคนอยู่กับป่า (สขป.) และ สหพันธ์เกษตรกรภาคเหนือ (สกน.) ในระหว่างวันที่ 1 เมษายน 2568 ณ ทำเนียบรัฐบาล คดีนี้ผู้ถูกกล่าวหาจำนวน 7 ราย ในข้อหาหลัก “ร่วมกันชุมนุมโดยฝ่าฝืนคำสั่งห้ามชุมนุมในรัศมีไม่เกิน 50 เมตร รอบทำเนียบรัฐบาล” ตาม พ.ร.บ.การชุมนุมสาธารณะฯ มาตรา 7 วรรคท้าย
- **คดีที่ 2** กรณีการชุมนุม กลุ่มโมกหลวงริมน้ำ กลุ่มไฟรามทุ่ง กลุ่มแอกยังคลับ และสหภาพคนทำงาน มีการจัดกิจกรรมชุมนุมปราศรัยและแสดงออกเชิงสัญลักษณ์ ต่อต้าน พล.อ.อาวุโส มิน อ่อง หล่าย ประธานสภาบริหารแห่งรัฐ (SAC) และผู้นำคณะรัฐประหารเมียนมา กรณีที่เดินทางมาเข้าร่วมการประชุม “ความริเริ่มแห่งอ่าวเบงกอลสำหรับความร่วมมือหลากหลายสาขาวิชาการและเศรษฐกิจ” หรือ BIMSTEC ที่ประเทศไทย เมื่อวันที่ 5 เมษายน 2568 กรณีดังกล่าวมีผู้ถูกกล่าวหาฐานความผิดไม่แจ้งการชุมนุม 3 ราย โดยหนังสือแจ้งข้อกล่าวหาลงวันที่ 21 กรกฎาคม 2568 และพนักงานสอบสวนจึงได้แจ้งข้อกล่าวหาว่า “จัดการชุมนุมสาธารณะ โดยมีได้แจ้งการชุมนุมไม่น้อยกว่า 24 ชั่วโมง อันเป็นความผิดทางพินัยตาม พ.ร.บ.การชุมนุมสาธารณะ พ.ศ.2558 มาตรา 10 ประกอบมาตรา 28 ต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 10,000 บาท

จากรายงานสถานการณ์เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบประจำปี 2568 ฉบับนี้สะท้อนภาพรวมที่ชัดเจนว่า แม้การชุมนุมสาธารณะจะยังคงเป็นกลไกสำคัญที่ประชาชนใช้ในการเรียกร้องสิทธิ ความเป็นธรรม และการมีส่วนร่วมทางการเมือง แต่รัฐไทยยังคงล้มเหลวในการคุ้มครองสิทธิดังกล่าวอย่างแท้จริง ตลอดทั้งปี 2568 การชุมนุมโดยสงบจำนวนมากต้องเผชิญกับการจำกัดสิทธิอย่างเป็นระบบ ผ่านการบังคับใช้กฎหมาย การออกคำสั่งห้ามชุมนุม การกำหนดเงื่อนไขที่ไม่จำเป็น รวมถึงการดำเนินคดีต่อผู้ชุมนุม แม้ในกรณีที่ไม่ปรากฏพฤติการณ์ใช้ความรุนแรงหรือภัยคุกคามต่อความปลอดภัยสาธารณะ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 44 รับรองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ โดยกำหนดให้การจำกัดสิทธิดังกล่าวต้องกระทำเท่าที่จำเป็นและไม่กระทบต่อแก่นสารของสิทธิ อย่างไรก็ตาม ข้อค้นพบจากรายงานนี้ชี้ให้เห็นว่า การบังคับใช้พระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ.2558 โดยเฉพาะมาตรา 7

วรรคท้าย และมาตรา 10 ได้ถูกนำมาใช้ในลักษณะที่ขยายขอบเขตการจำกัดสิทธิเกินกว่าหลักความจำเป็นและความได้สัดส่วน ส่งผลให้พื้นที่สาธารณะซึ่งควรเป็นพื้นที่ของการแสดงออกทางการเมืองและสังคมกลับกลายเป็นพื้นที่ที่ถูกควบคุมและปิดกั้นอย่างต่อเนื่อง

ในฐานะรัฐภาคีของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) ประเทศไทยมีพันธกรณีตามมาตรา 21 ในการเคารพ ค้ำครอง และส่งเสริมสิทธิในการชุมนุมโดยสงบ หลักการดังกล่าวได้รับการตอกย้ำในความเห็นทั่วไปฉบับที่ 37 (General Comment No.37) ของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ ซึ่งระบุชัดเจนว่า ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าการชุมนุมเป็นไปโดยสงบ และการจำกัดสิทธิจะกระทำได้เฉพาะในกรณีที่ทำเป็นอย่างยิ่งและได้สัดส่วนต่อวัตถุประสงค์อันชอบธรรมเท่านั้น การออกคำสั่งห้ามชุมนุมแบบเหมารวมล่วงหน้า การผลักผู้ชุมนุมออกจากพื้นที่ที่มีความหมายเชิงสัญลักษณ์ และการดำเนินคดีต่อผู้ชุมนุมจากการไม่แจ้งการชุมนุม ล้วนขัดแย้งกับมาตรฐานสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศดังกล่าว ยิ่งไปกว่านั้น แนวทางการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ตำรวจในปี 2568 ที่เน้นการควบคุม กัดฟัน และบังคับใช้กฎหมายมากกว่าการอำนวยความสะดวก ได้สร้างบรรยากาศแห่งความหวาดกลัวและผลกระทบเชิงขมขู่ (chilling effect) ต่อการใช้สิทธิของประชาชน การตั้งแนวกำลัง การใช้รั้วเหล็ก การบันทึกภาพผู้ชุมนุม และการกักตัวบุคคลโดยไม่แจ้งข้อกล่าวหา ไม่เพียงบ่อนทำลายความเชื่อมั่นต่อกระบวนการบังคับใช้กฎหมาย แต่ยังสะท้อนถึงการขาดกลไกตรวจสอบความรับผิดชอบและการกำกับดูแลการใช้อำนาจรัฐอย่างมีประสิทธิภาพ

แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล ประเทศไทย เห็นว่า การชุมนุมโดยสงบไม่ใช่ภัยคุกคามต่อความมั่นคง หากแต่เป็นหัวใจสำคัญของสังคมประชาธิปไตย หลักนิติรัฐ และสิทธิมนุษยชน การปกป้องสิทธิในการชุมนุมจึงไม่ใช่เพียงภาระหน้าที่ตามกฎหมายระหว่างประเทศเท่านั้น แต่เป็นพันธกิจพื้นฐานของรัฐในการเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของประชาชนทุกคน รายงานฉบับนี้ขอเรียกร้องให้รัฐบาลไทยเร่งทบทวนและแก้ไขกฎหมายและแนวปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับการชุมนุมสาธารณะ โดยเฉพาะ พ.ร.บ.การชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. 2558 ให้สอดคล้องกับมาตรฐานสิทธิมนุษยชนสากล และยุติการใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือจำกัดสิทธิ และสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างเสรี สงบ และปลอดภัย เพื่อให้สิทธิในการชุมนุมโดยสงบได้รับการคุ้มครองอย่างแท้จริง ไม่ใช่เพียงในถ้อยคำของกฎหมาย แต่ในความเป็นจริงของสังคมไทย